

женим доступом), який буде містити дані про осіб та організації, що спеціалізуються на недружніх поглинаннях із кримінальним відтінком; про об'єкти, щодо яких рейдерське захоплення найбільш можливо, для чого варто визначити систему оціночних показників, які будуть сигналізувати про можливість недружніх поглинань (або рейдерських захоплень).

Аріанур Л. А.

студентка 1-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗНАЇНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ ПІДРОЗДІЛАМИ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Державне бюро розслідувань — новий правоохоронний орган, покликаний протидіяти злочинам високопосадовців, на створення якого Україна пішло понад 20 років. 12 листопада 2015 року Верховна Рада України прийняла довгоочікуваний Закон «Про Державне бюро розслідувань», створення якого передбачено КПК України не пізніше як через п'ять років після набрання чинності цим кодексом, тобто до 20 листопада 2017 року.

Прийняття цього закону передували гострі дискусії, кропітка та довготривала робота професіоналів в галузі права для того, щоб положення норм закону відповідали основоположним принципам Конституції України, практики Європейського суду з прав людини та нагальним потребам реальної протидії злочинності в вищих гілках влади.

На шляху до євроінтеграції Україна повинна імплементувати в систему влади нові правоохоронні органи, покликані на боротьбу зі злочинами та корупційними правопорушеннями вищих посадових осіб та працівників правоохоронних органів. Правозахисна організація Amnesty International, що має на меті проведення досліджень та дій, спрямованих на попередження та припинення грубих порушень прав людини, а також допомогу тим, чиї права вже були порушені, неодноразово закликала Україну пришвидшити створення бюро розслідувань для здійснення незалежного розслідування протиправних дій, вчинених працівниками правоохоронних органів.

За старою радянською системою, яка потім передалась нашій країні, прокурори та слідчі працювали в одному органі, пліч-о-пліч так

сказати. Цей тандем тепер є однією з головних причин корупції та гальмування кримінальних проваджень щодо працівників правоохоронних органів, та й взагалі щодо високопосадовців. Це явище не є нормальним, бо не можуть одні й ті самі люди, які розслідують злочини і контролюють процес розслідування цих злочинів, знаходитись в одному й тому самому органі. Дуже добре, що зараз усі ми це розуміємо, тому і невдовзі виникла ідея створення Державного бюро розслідувань.

Законодавче визначення Державного бюро розслідувань закріплене в ст. 1 Закону України «Про Державне бюро розслідувань»: центральний орган виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції.

Тобто, у підслідності ДБР — найвищі державні посадовці, судді, працівники правоохоронних органів, а також ті, хто вчинив військові злочини. Це люди, які мають можливість впливати на перебіг кримінального провадження та уникати покарання, через що суспільство не довіряє роботі правоохоронних органів та судової системи. Мета роботи Державного бюро розслідувань (ДБР) — подолати чинники цієї недовіри.

При розслідуванні кримінальних злочинів, віднесених до компетенції Державного бюро розслідувань, детективи користуються загальними криміналістичними знаннями, але з певними особливостями, обумовленими специфікою злочинів, віднесених Законом України «Про Державне бюро розслідувань» та Кримінальним процесуальним кодексом України до підслідності ДБР.

Існує багато різних думок щодо визначення поняття «криміналістичні знання», та на мою думку найдоцільнішим є визначення вченого-юриста, доктора юридичних наук Юсупова Володимира Васильовича, згідно із яким «криміналістичні знання є сукупністю відомостей у галузях спеціальних юридичних дисциплін та криміналістичної техніки як розділу криміналістики, що здобуті під час навчання і практичної діяльності слідчого, прокурора, судді та інших учасників кримінального провадження» (Спеціальні і криміналістичні знання у кримінальному провадженні: питання співвідношення / В. В. Юсупов // Криміналістика и судебная экспертиза. — 2014. — Вып. 59. — С. 53).

Досліджуючи історію криміналістики, правник Іщенко Андрій Володимирович зазначає, що криміналістичні знання використовувалися ще за розслідування злочинів на самих ранніх етапах діяльності державних органів. А також зауважив, що при аналізі ранніх етапів боротьби зі злочинністю було б справедливим під терміном «криміналістичні знання» розуміти знання з різноманітних галузей практики,

ремесла, мистецтва та науки, які пристосовувалися юристами для вирішення завдань правосуддя (Іщенко А. В. Методологічні проблеми криміналістичних наукових досліджень: моногр. / за ред. І. П. Красюка. — К.: Націон. акад. внутр. справ України, 2003. — 359 с. — С. 49).

У процесі історичного розвитку науки від криміналістичних знань відокремилися спеціальні знання, якими володіли спеціалісти окремих сфер діяльності.

Процес виявлення злочинів у сфері службової діяльності безпосередньо пов'язаний із процесом подолання протидії з боку суб'єктів протидії. Тому, з огляду на це, процес виявлення таких злочинів має істотні тактичні особливості. За змістом ці тактичні особливості мають на меті позбавлення суб'єкта протидій тактичної наступальності, винайдення низки тактичних «загороджувальних» засобів щодо недопущення в них навіть думки про можливість протидії та попередження можливостей для протидії як таких. Саме тому процес виявлення злочинів у сфері службової діяльності в умовах протидії має подати певну організаційно-тактичну модель, вибудовану систему алгоритмічних заходів щодо: а) успішного отримання інформації про ознаки злочину, її перевірки та відповідної процесуальної фіксації; б) подолання протидії під час виявлення вказаних злочинів (Проблеми виявлення злочинів у сфері службової діяльності в умовах протидії / О. І. Ромців // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. — 2015. — № 813. — С. 281–286).

При розслідуванні злочинів, віднесених до компетенції Державного бюро розслідувань, детективи ДБР використовують криміналістичні знання в галузі дактилоскопії, криміналістичного документознавства, судової бухгалтерії, судової психології, криміналістичної тактики та інші. Оскільки категорія злочинів, що віднесені законом до підслідності ДБР має різнобічний характер, то й криміналістичні знання, що застосовуються при цьому, будуть різноманітними — починаючи від встановлення особистості за допомогою відбитків пальців, закінчуючи тонкощами людської психології.

Також при розслідуванні злочинів підрозділами Державного бюро розслідувань слід враховувати те, що детектив, здійснюючи досудове розслідування, визначає подальші напрямки судового розгляду, а тому він має бути максимально компетентним та, якщо існує необхідність використовувати спеціальні знання та навички спеціалістів-експертів.

Отже, підсумовуючи викладене, можна сказати, що новоутворений правоохоронний орган — Державне бюро розслідувань покликаний запобігати та розслідувати злочини посадових осіб вищих гілок влади, а також правоохоронних органів і тому детективи ДБР мають бути якомога обізнаними, кваліфікованими та компетентними фахів-

цями при розслідуванні злочинів, віднесених до їхньої компетенції, володіти усім переліком криміналістичних знань, а в разі необхідності звертатись до рекомендацій експертів у цих галузях знань. Таким чином, загальні криміналістичні знання є фундаментом для розслідування будь-яких злочинів, у тому числі віднесених до компетенції ДБР.

Науковий керівник: декан факультету адвокатури, доцент кафедри криміналістики Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук *Хижняк Євген Сергійович*.